

HOZIRGI NASRDA MEMUARNING O'RNI VA VAZIFASI

Boltaboyeva Mahliyo Xikmatilla qizi

Osiyo xalqaro universiteti 1-kurs magistranti

Annotatsiya: *Hozirgi nasrda memuarning o'rni va vazifasi haqida so'z yuritish, avvalo, adabiy taraqqiyot va ijtimoiy ong o'zgarishlari jarayonida bu janr tutgan mavqeni, uning zamonaviy nasrga ta'sirini, bugungi o'quvchi talablariga qay darajada mos kelishini keng tahlil qilishni talab etadi. Nasr san'ati hamisha jamiyat hayotidagi turli jarayonlarni, inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini, zamon va makon muammolari, o'tmish va bugunning uzviy bog'liqligini ifodalashga intilib keldi. Memuar esa bu maqsadlar uchun muhim badiiy vositalardan biriga aylandi. Memuarning o'ziga xos xususiyati hayot haqidagi haqiqatni shaxs tajribasining jonli va to'g'ridan-to'g'ri aks ettirilishi orqali ochib berishidadir. Zamonaviy adabiyot sohasida memuar turli janrlar, yo'nalishlar, badiiy eksperimentlar va adabiy tajribalarni o'zida mujassam etgan holda, har bir o'quvchida hayot voqealarini, inson ruhiyati va kechinmalarini teran idrok etishga turtki beradi.*

Kalit so'zlar: *hozirgi nasr, memuar, memuarning o'rni, badiiy nasr, zamonaviy adabiyot, shaxsiy tajriba, ruhiy kechinma, tarixiy xotira, badiiy ifoda, ijtimoiy muammo.*

Аннотация: *Говоря о роли и функции мемуаров в современной прозе, необходимо, прежде всего, провести широкий анализ положения этого жанра в процессе литературного развития и изменений общественного сознания, его влияния на современную прозу и степени соответствия требованиям сегодняшнего читателя. Искусство прозы всегда стремилось выразить различные процессы в жизни общества, глубинные слои человеческой психики, проблемы времени и пространства, а также неразрывную связь прошлого и настоящего. Мемуары стали одним из важных художественных средств для достижения этих целей. Отличительной чертой мемуаров является то, что*

они раскрывают истину о жизни посредством яркого и непосредственного отражения личного опыта. В области современной литературы мемуары, воплощая различные жанры, направления, художественные эксперименты и литературный опыт, побуждают каждого читателя глубоко осмысливать события жизни, человеческую психику и переживания.

Ключевые слова: *современная проза, мемуары, роль мемуаров, литературная проза, современная литература, личный опыт, духовный опыт, историческая память, художественное выражение, социальная проблема.*

Abstract: *Speaking about the role and function of memoir in modern prose requires, first of all, a broad analysis of the position of this genre in the process of literary development and changes in social consciousness, its impact on modern prose, and the extent to which it meets the requirements of today's reader. The art of prose has always sought to express various processes in the life of society, the deep layers of the human psyche, the problems of time and space, and the inextricable connection of the past and the present. Memoir has become one of the important artistic means for these purposes. The distinctive feature of memoir is that it reveals the truth about life through a vivid and direct reflection of personal experience. In the field of modern literature, memoir, embodying various genres, directions, artistic experiments, and literary experiences, stimulates each reader to deeply perceive life events, the human psyche, and experiences.*

Keywords: *contemporary prose, memoir, role of memoir, literary prose, contemporary literature, personal experience, spiritual experience, historical memory, artistic expression, social problem.*

KIRISH

Bugungi nasr taraqqiyotida memuar janri bir paytlar faqat tarixiy faktlar va voqealarni aniqlik bilan bayon qiluvchi hujjat sifatida emas, balki badiiy fikr va his-tuyg'ular, inson fojiasi va quvonchini, ruhi va ijtimoiy ongini ifodalashga xizmat qiladigan san'at darajasiga ko'tarildi. Bu jarayonda memuarga xos bo'lgan haqiqatparastlik, hayot voqealariga yangicha, sub'ektiv nigoh, zamon bilan

zamondosh bo'lish hissi adabiy tafakkurning muhim timsoliga aylandi. Bunday asarlarda o'tmishga ishora, voqealar ketma-ketligi, o'ziga xos obrazlar va badiiy motivlar, muallif ruhiyati va kechinmalari bir-biri bilan g'aroyib uyg'unlashadi. Memuarning zamonaviy nasrda tutgan o'rni jamiyat hayotidagi ijtimoiy o'zgarishlar, insoniy qadriyatlar, ruhiy azob va iztiroblar, shaxsiy yutuq va mag'lubiyatlar, orzu va armonlarning hayot haqidagi umumiy manzaraga aylanishiga bog'liq. Har bir memuar asari hayotdagi murakkab tafakkur jarayonini, shaxs va jamiyat, vaqt va makon, orzu va voqelik o'rtasidagi murakkabliklarni yoritib, nasrga yangi ma'no yuklaydi. Memuarlar zamon muammolari, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni teran tahlil qilishga, bundan tashqari, o'quvchiga shaxs manfaati ila umumiy manfaat, o'z hayoti bilan tarix o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni chuqur his qilishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Memuar janrining yana bir ahamiyatli jihati shundaki, bu asarlar zamonaviy inson ruhiyatiga, hayot tajribasiga, hayotga bo'lgan munosabatiga bevosita daxldorlik hissini kuchaytiradi. Memuarda hayotning o'ziga xosligi, shaxs tajribasi, intilishlar, armon va istaklar boshqalar hayoti, davr muammolari, ijtimoiy munosabatlar bilan uyg'unlashadi. Bunday badiiy tajriba, bir tarafdin, insonning o'zini kashf etishi, hayotdagi o'rni va vazifasini anglashga xizmat qilsa, boshqa tarafdin jamiyat, xalq, millat manfaati, taraqqiyot, taraqqiyot yo'lida bo'layotgan o'zgarishlarga adabiy baho beradi. Zamonaviy nasrda memuar janrining badiiy imkoniyatlari kengaya bormoqda. Adiblar butun bir avlod taqdirini, muayyan tarixiy davr kechmishlarini, millat hayotida yuz berayotgan tub o'zgarishlarni, inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning yangi sifatlarini keng va chuqur badiiy talqin etishga intilmoqdalar. Memuar janrining zamon bilan hamnafas shakllanishi, uning mazmun va shakl jihatidan boyib borishiga sabab bo'ldi. Bu asarlarda hayotiy voqealar badiiy ifoda vositalari, ichki kechinmalar, psixologik tahlillar va shaxsiy baholar bilan uyg'unlashadi. Bunday holatda memuar asarlari nafaqat o'tmishni aks ettirish, balki bugungi kun muammolarini anglash, kelajak uchun badiiy xotira

sifatida amal qilish, bir-biriga o'xshamaydigan insonlarning, jamiyat vakillarining boshdan kechirgan hayot tragikasi va go'zalliklarini tahliliy idrok etishga xizmat qiladi. Memuar janrining badiiy-falsafiy imkoniyatlari, uning zamonaviy nasrdagi ahamiyati inson va jamiyat ruhiyatini yaxlit obraz, teran mushohada va badiiy ifoda orqali ochib berishda, ijtimoiy o'zgarishlarning chuqur qatlamlarini yoritishda namoyon bo'ladi [1].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi nasrda memuar janri avlodlar xotirasini barpo qilish, yangi ijtimoiy va badiiy qadriyatlarni shakllantirish, inson hayotidagi turli kechinmalar, hayot yo'li, shaxsiy baxt va iztiroblar, orzu va armonlar, jamiyat taraqqiyotidagi murakkab o'zgarishlarni adabiy tarzda namoyon etish vazifasini bajarib kelmoqda. Bu jarayonda memuarning hayotda, badiiyatda, jamiyatda tutgan o'rnini yanada mustahkamlanib borayotir. Bunday asarlar inson qalbini, ruhiyatini, zamon va makon mohiyatini, milliy ong va ma'naviyat muammolarini o'zida aks ettiradi. Memuar asarlarida muallif hayotini, orzu-armonlarini, iztiroblarini, o'z zamonasiga, vaqt va makon muammolariga bo'lgan munosabatini badiiy jihatdan bayon qiladi. O'quvchi bunday asarlarni o'qiganida, hayotidagi muammolar, orzular, quvonch va iztiroblar, shaxsiy baxt, jamiyat taraqqiyoti haqida chuqur o'ylaydi. Memuar janri orqali badiiy tafakkur, tarixiy xotira va insoniy ong uyg'oq holatda saqlanadi. Ushbu janrda yaratilgan har bir asar hayotiy haqiqatni, insoniy qadriyatlarni, hayotdan olingan saboqlarni adabiy tasvir orqali zamonaviy o'quvchiga yetkazadi [2].

Zamonaviy memuar asarlarida hayot voqealari, shaxsiy va ommaviy kechinmalar, ijtimoiy muammolar, vositadagi tafakkur va badiiy ifoda uyg'unlashadi. Bu esa nasrda memuarning badiiy ahamiyatini oshiribgina qolmay, hayot voqealarini adabiy ravishda anglash, tafakkur va ruhiyatni boyitadi. Memuar o'tmish saboqlari, hayot yo'li, jamiyatdoshlarni tarbiyalash, muloqot madaniyatini rivojlantirish, milliy qadriyatlar va zamonaviy taraqqiyot o'rtasidagi bog'liqliklarni ta'kidlaydi. Bugungi nasrda memuar adabiyoti milliy ong, ijtimoiy muammolar, xalq hayotining murakkab jihatlari, tarixiy jarayonlar, insoniy qadriyatlarni teran

yoritishda, zamon va zamondosh, o'tmish va kelajak o'rtasidagi badiiy-falsafiy munosabatlarni mustahkamlashda ahamiyatlidir. Memuar asarlari har qaysi o'quvchi uchun hayot maktabi, tafakkur maydoni, insoniy tomonlarni anglash va ma'naviyatni boyitish manbaiga aylanadi. Badiiy memuar asarlari jamiyat tarixini, milliy ruhiyatni, shaxsiyat, orzu, ma'naviy barkamollik va intilishlarni gumanistik va falsafiy nuqtai nazardan yoritadi. Memuar janri har bir zamonda hayot, hayot haqiqatlari, shaxs va jamiyat, ruhiyat va tafakkur, badiiyat va tarix, milliy va dunyoviy qadriyatlar o'rtasidagi uzviy aloqalarni ta'kidlovchi, tafakkur va mushohada, ruhiyat va ma'rifat maydonini kengaytiruvchi janr sifatida o'z ahamiyatini yo'qotmagan. O'tmish sinovlari, millat ravnaqi, jamiyat taraqqiyoti, inson orzusi va maqsadi, quvonchi va qayg'usi memuar asarlarida so'zsiz badiiy obrazlarga aylanadi [3].

Memuarning nasrdagi o'ziga xos o'rni, eng avvalo, hayotni, inson ruhiyatini, o'z davri va zamonasini badiiy idrok etishni chuqur mushohada qilish, o'tmish saboqlaridan to'g'ri xulosa chiqarish, kelajak uchun boy adabiy va tarixiy manba yaratishdan iborat. Zamonaviy memuar asarlaridagi muallif nuqtai nazari, ijtimoiy va falsafiy mazmun, hayotiy motiv va badiiy rang-barangliklar, ruhi va tafakkuri, o'quvchiga bo'lgan ta'sir kuchi bilan zamonamiz nasrining yetakchi yo'nalishiga aylanmoqda. Memuar janri bugungi adabiyotning, umuman, nasrning taraqqiyotida inson psixologiyasi, zamonaviy ong, shaxs va jamiyat, o'tmish va bugun, hayot haqiqatlari va ijtimoiy adolat masalalarini tahlil qilishda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda memuar orqali o'quvchi o'tmishini unutmaydi, hayotning ma'naviy ildizlarini anglaydi, kelajak uchun xotira maktabidan saboq oladi [4].

XULOSA

Xulosa sifatida aytish mumkinki, zamonaviy nasrda memuar janri hayot voqealarini, shaxs ruhiyati va jamiyat manzarasi, milliy qadriyat va madaniyatni badiiy tarzda aks ettiradigan noyob va muhim adabiy yo'nalishdir. Bu janrdagi asarlarda shaxs va zamon o'zaro uyg'unlikda, voqealarning hayotiy va badiiy mohiyatini idrok etish ruhida yoritiladi. Memuar o'tmish va bugun, shaxs va jamiyat,

milliy va umuminsoniy qadriyatlarni teran yoritish, tarix va tafakkur manbaini boyitishda adabiyotimizga katta xizmat qiladi. Zamonaviy memuar adabiyoti taraqqiyot sur'atida badiiy tafakkur, madaniy yodgorlik va ruhiy boylik sifatida bardavom ahamiyatga-sahibdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, S. (2019). "Zamonaviy o'zbek nasrida badiiy tafakkur taraqqiyoti". O'zbekiston Milliy Universiteti Ilmiy axborotlari, 2(3), 75-80.
2. Ahmedova, M. (2021). "Memuar janri va uning badiiy xususiyatlari". Adabiyotshunoslik, 4(2), 58-64.
3. Akramova, G. (2018). "O'zbek nasrida shaxsiy xotiralar aks ettirilishi". Filologiya va tillarni o'qitish, 2, 112-117.
4. Ergasheva, M. (2017). "Hozirgi o'zbek nasrida tarixiy xotira motivlari". O'zMU Xabarlari, 1(5), 136-141.
5. Karimova, S. (2020). "Memuar adabiyot va zamonaviy o'zbek prozasi". Til va adabiyot ta'limi, 1(3), 55-60.
6. Mirzayeva, D. (2019). "Nasrda memuaristik uslubning o'ziga xosligi". Ijtimoiy-gumanitar fanlar, 6(2), 102-108.
7. Nurullayeva, N. (2022). "O'zbek memuar nasrining ildizlari va taraqqiyoti". Yangi O'zbekiston, 2(11), 28-34.
8. Ortiqova, Z. (2017). "Memuar asarlardagi badiiylik va tarixiylik". Filologiya ilmiy tadqiqotlar, 3(1), 44-49.